

GRUNDER FOR BYGGNADSORDNINGAR,

anbefallda genom Kungl. Cirk. den 21 sept. 1824.

1:o) Att icke någon byggnad, varken av boningshus eller uthus inom stad må anställas innan magistraten, efter vederbörandes anmälan och verkställd besiktning, därtill medgivit.

2:o) Att vid bebyggande av tomt och kvarter inom stad, erforderligt utrymme för sprutors och arbetares verksamhet vid timande eldsvådor lämnas.

3:o) Att i alla de städer, där tillfälle gives och en alltför betydlig skillnad i kostnaden icke möter vid verkställigheten, hus och byggnader hädanefter uppföras av de material, vilka icke äro blottställda för hastig antändning, såsom av sten, tegel eller lera.

4:o) Att på de ställen, där införandet, av denna huvudsakliga förändring, som mera torde vara att önska än hoppas, hindras av övervägande svårigheter, denna föreskrift åtminstone måtte bliva gällande i avseende på boningshus.

5:o) Att, i händelse ej heller detta skulle kunna låta sig verkställa, de i städerna befintliga boningshus av trä, eller åtminstone de, som där framdeles av detta byggnadsämne uppföras, måtte antingen rappas med tjänligt murbruk eller betäckas med enkelt tegel.

6:o) Att icke något boningshus av trä måtte få uppföras högre än tvenne våningar, ej heller stallar, vagn, ved och materialbodas och andra uthus av trä, högre än en våning.

7:o) Att boningshus av trä ej få vara sammanbyggda med stall, fähus eller foderlada, likasom ock att det må vara förbjudet inreda vindar över boningshus, till förvarande av hö eller halmfoder.

8:o) Att vindar, så över boningshus som uthus, för att vid behov kunna hållas ljuse, erhålla tillräckligt antal fönster eller gluggar, vilka senare dock alltid böra vara med luckor försedda.

9:o) Att tak av halm, rör, näver och torv, spån, bräder eller andra eldfarliga ämnen icke vid nybyggnader må tillåtas, utan att husen i stället täckes med skiffer, plåtar eller takpannor av tegel, som helst med kalkbruk understrykas, och att, så vitt undantag härifrån kan möjligen behöva göras för uthus och bodar, de likväl icke må täckas med halm, rör, spån eller bräder, utan med torv, eller klappersten och sand.

10:o) Att den eller de som i en stad äga antingen hus eller tak av sådant eldfarligt byggnadsämne, eller i övrigt av sådan beskaffenhet, att dylika icke vidare äro tillåtna uppföras, ej må, ehuru honom eller dem medgivet blir, huset eller taket nyttja och bibehålla, under tiden ingå i några andra eller större förbättringar och reparationer än oundgängligen fordras kunna för husets beboende och bruk.

11:o) Att i boningshus av vad byggnadsämne som helst, eldstäder, skorstenrör och pipor uppföras på stengrund, valv och murning, med brandmur på alla sidor och skiljda från timmer och trävirke, varav bliver en följd, att de icke må stödjas emot eller lämnas vilande på bjälkar eller träväggar; att pipa eller eldrör ej må dragas ut genom trävägg; att där bakugn, köks- eller brännugn, eller spisel uppföres, timmerväggen icke må lämnas till större eller mindre del kvarsittande bakom muren, utan alldeles borthuggas; att så väl kakelugn som spisel ställes i murade nischer, att stenplaner eller järnplåtar under och framför dem på golven läggas, samt att fyrugnar alltid förses med underliggande järnhällar eller murat golv av tegel.

12:o) Att vid uppförande av eldstad eller ugn på sådana ställen, där, i och för hantverk eller näring, mycken, jämn eller stark eldning fordras, murarna göras särskilt fasta, grova och tjocka, ställas fria och tillgängliga på alla sidor och med yttersta sorgfällighet kalkslås.

13:o) Att skorstenar uppdragas antingen genom eller så nära intill takåsen, som möjligt är, och icke vid takfoten; att de ovan tak muras tillräckligt höga, så att gnistor ej må falla ned på angränsande, lägre hus eller tak; att, om hinder häremot skulle möta eller fara ändock visa sig, de övervälvas eller förses med huv, samt att de göras, i den mån som fordras för sotarnas obehindrade framkomst, vida och rymlige.

14:o) Att om i ett redan uppbyggt hus eldstad, rör, pipa eller skorsten skulle vara av annan beskaffenhet än här föreskrivet står och genom sin felaktiga egenskap i ett eller annat avseende eldfarlig, det ej må vara ägaren tillåtet

en sådan bibehålla och nyttja, utan åligga magistraten den samma utdöma låta, och sedermera hålla hand däröver, att ombyggnad, inom viss utsatt kort tid, verkställles.

15:o) Att källare under hus icke må byggas med bjälktak, utan ordentligen muras och med valv förses.

16:o) Att tobakslador och väderkvarnar, med de flere sådana hus som fordra särskilt hög resning, och således vid timande olycka lätt kringsprida eld, icke må uppföras på trånga gator eller inom tätt hopbyggde kvarter.

17:o) Att logar och lador, varuti otröskad säd förvaras, samt kölnor och rökbadstugor, däruti malt och lin torkas och matvaror rökas, icke må byggas inom själva stadens staket.

18:o) Att inrättningar av synnerligt vådlig beskaffenhet, såsom glasbruk, sockerbruk, ull- och bomullspinnerier, verk som drivas med ångmaskin, oljeslagerier, såpsjuderier, trankokerier, smältugnar, kvarnar, mälterier, brännerier, teatrar med flera, böra anläggas antingen utom själva staden, eller ock på platser, som ligga öppet och fritt, eller som åtminstone äro genom avstånd skiljda från de tätare bebyggde kvarteren, vilken föreskrift även gäller, ej mindre i avseende å kakelugnsmakares, klockgjutare, smeders med de flera hantverkares verkstäder, som fordra stark och jämn eldning, samt om bagerier, bryggerier och färgerier, utan även om dem, som innefatta en större mängd eldfångande ämnen, såsom snickare-, vagnmakare- och tunnbindareverkstäder och andre lika beskafade.

19:o) Att vid de tillfällen, då hinder häremot skulle möta, antingen av det skäl, att ett särskilt läge i och för hanteringen måste väljas, eller på den grund, att näringen därigenom förlorade sin fördelaktiga egenskap, eller av andra lika gällande orsaker, så att man icke kunde vägra anläggandet inom den tätare bebyggda delen av staden, likväl ej må medgivas, under något villkor, att hus till de förstnämnde inrättningar, på dessa tätt bebyggde ställen, uppföras av trä eller med tak av eldfarliga ämnen förses. Och beträffande åter de sistnämnde, i senare punkten uppräknade verkstäder, så ock vid de tillfällen, då ej heller deras anläggning, inom den tätare bebyggde delen av staden, i anseende till ovan anförde orsaker förvägras kan, och trähus kunna komma i fråga att därtill inredas, skola de oundvikligen invändigt beklädas med tegel, eller förses med stark och säker kalkrappning, hava golv av sten eller murbruk och tak av gips, eller när bräder därtill nyttjas, desamma vara lagda under bjälkarna och med lister försedda, emellan och över vilka kalk och murbruk, fast, starkt och tjockt inslås.

20:o) Att till trädgårdar och för större upplag av bäck, tjära, stenkol med flera sådana lätt antändbara varor, som vanligen ligga under öppen himmel, anvisas lämpliga platser, avskiljda från bebyggda tomter, helst utom staden eller vid hamnarna nära vatten; och

21:o) Att icke något plank, än mindre hus inom staden må, till bevarande från röta, strykas och brås med kokt tjära, utan i det stället överstrykning av rödfärg med victriol, eller av andra ljusare färger nyttjas, likasom ock stängsel av så kallad ridgård till nyttjande inom staketet borde förbjudas.

Avskrivet från Nils Herlitz artikel Den svenska stadsbyggnadslagstiftningens historia. Svenska Stadsförbundets tidskrift september 1922. Viss justering är gjord av stavningen.

Dessa ”Grunder” för byggnadsordningar hade utvecklats av Allmänna brandförsäkringsfonden och gavs allmän kännedom genom det kungliga cirkuläret. Landshövdingarna ålades att se till att fastställda brand- och byggnadsordningar skulle överses och där de inte fanns, upprättas. Grunderna skulle tjäna som ledning och fick därigenom stor betydelse och ett omfattande lokalt arbete inleddes. Nu blev stadsbyggnadslagstiftningen över hela riket reviderad och brandskyddsintressena utgjorde drivkraften. Byggnads- som brandordningar sades vara ett av de nyttigaste medlen att förekomma och dämpa eldsvådor. Magistraten skulle både upprätta och förbättra dessa ordningar. De skulle insändas till landshövdingen och med dennes yttrande vidare till Allmänna brandförsäkringsdirektionen för att slutligen prövas och stadsfästas av Kungl. Majt. Om städerna inte följde påbudet skulle man inte få allmänt understöd från staten vid stadsbränder. /Björn Albinson – Värmlands brandhistoriska klubb